

Пустова Г.О.,
слухач 7- курсу ННІЗДН
Національної академії внутрішніх справ

Основні кримінологічні ознаки особи злочинця

Традиційним для кримінології є розгляд особи злочинця через структуру, яка складається із сукупності взаємопов'язаних між собою елементів. Такі елементи мають першочергове значення у детермінації злочину та відіграють важливу роль у спрямованості особистості [1, с.258].

Особі злочинця притаманна система ознак, властивостей, рис, які визначають її як людину, що вчинила злочин. Будучи різновидом особи взагалі, особа злочинця має загальні ознаки (стать, вік, фах, освіта, соціальний стан, роль у суспільстві), а також властиві лише особі злочинця специфічні ознаки, що визначають і відображають характер і ступінь її суспільної небезпечності [2]

Більшість кримінологів пропонують розглядати структуру особи злочинця об'єднавши відповідні елементи у три групи ознак: **соціально-демографічні, кримінально-правові, морально-психологічні** [3, с.88–93].

Вітчизняні кримінологи поділяють ці ознаки на такі основні групи:

- 1) соціально-демографічні;
- 2) кримінально-правові;
- 3) соціальні ролі й статуси;
- 4) риси правової та моральної свідомості;
- 5) соціально-психологічні характеристики.

Ознаки, що характеризують особу злочинця, перебувають у взаємозв'язку та взаємозалежності. Так, соціально-демографічні ознаки особи значною мірою визначають її соціальні ролі й поряд з останніми є вирішальним фактором у формуванні моральних і психологічних характеристик особи. Низка ознак може мати альтернативний характер, тобто одночасно їх можна віднести до кількох груп (наприклад, освіта - соціально-демографічна ознака, водночас може вказувати на соціальну роль особи в суспільстві).

Комплексне вивчення особи злочинців не повинне обмежуватися встановленням окремих ознак, які часто поверхово характеризують особу, а має проводитися з необхідною глибиною у їх взаємодії, що є гарантією більш повного виявлення чинників генези особи злочинця з метою застосування адекватних заходів для її корекції і недопущення вчинення нею нових злочинів.

Вивчаючи особу злочинців, необхідно систематизувати отримані про них дані за певними критеріями. Боротьба зі злочинністю не може орієнтуватися лише на індивідуальну неповторність кожної особи, водночас вона повинна брати до уваги неоднорідність контингенту злочинців. Ця проблема розв'язується розподілом злочинців на групи й типи, що досягається за допомогою класифікації та типізації.

Класифікація - це розподіл статистичної сукупності на групи за певними чітко визначеними ознаками. У межах класифікації фактично вивчається не особа в комплексі її характеристик, а сукупності злочинців. При цьому виявляється поширеність серед них тих чи тих ознак.

У кримінології найчастіше використовують класифікаційні групування за такими критеріями:

- 1) за соціально-демографічними ознаками (стать, вік, освіта): чоловіки, жінки, неповнолітні; різноманітні вікові категорії, зокрема 18-24, 25-29, 30-49 і понад 50 років; з початковою, середньою та вищою освітою;
- 2) за ознаками соціального становища й роду занять: робітники, службовці, працівники сільського господарства, військовослужбовці, приватні підприємці, студенти, безробітні, пенсіонери;
- 3) за ознаками місця проживання та тривалості проживання: мешканець міста, селища міського типу, села; місцевий житель, мігрант, переселенець;
- 4) за інтенсивністю й характером злочинної діяльності: повторність, рецидив (спеціальний або загальний), у складі групи, організованого злочинного угруповання;
- 5) за даними про стан особи в момент вчинення злочину: у стані алкогольного, наркотичного сп'яніння, під час відбування покарання у виправно-трудовій установі;
- 6) за видами вчиненого злочину: грабіжники, вбивці, гвалтівники, хулігани, хабарники тощо [2].

Зазвичай, проста класифікація не відображає всієї сутності явищ, які досліджуються. Тож, окрім таких, які беруть до уваги лише одну ознаку, використовують і складніші групування, що охоплюють одночасно дві-три ознаки. Так, у регіонах з'ясовується, якого саме віку та роду занять злочинці вчинили певні злочини. При багатомірній класифікації можуть застосовуватися математичні методи, що дають можливість певним чином систематизувати контингент злочинців для їх ретельнішого вивчення, зокрема, виявлення напрямів змін у цьому контингенті, груп, які потребують першочергової профілактичної уваги, тощо. Та з'ясування тільки статистичних показників ще не відповідає на запитання про характер зв'язків між різними ознаками цієї сукупності.

Список використаних джерел

1. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. / Закалюк А. П. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. – 424 с.

2. Иванов Ю. Ф. Кримінологія : [навч. посіб.] / Ю. Ф. Иванов, О. М. Джужа. – К. : Паливода А. В. – 2006. – 264 с.
3. Антонян Ю. М. Системный подход к изучению личности преступника / Антонян Ю. М. // Советское государство и право. – 1974. – № 5. – С. 88–93.